

Отже, на підставі проведеного аналізу підходів до розуміння поняття громадянського суспільства та необхідності його розвитку на теренах України належить визначити, що рівень корумпованості органів влади різних структур та рівнів є високим, порівняно із іншими демократичними країнами. Громадянське суспільство в даному аспекті не можна назвати панацеєю від усіх «захворювань», але з огляду на євроінтеграційні намагання розвиток відповідного утворення вагомо сприяв би утвердженню в Україні правової держави.

1. Кравчук В.М. Громадські організації і держава: взаємовідносини в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти): монографія. Тернопіль: ТзОВ (Терно-граф), 2011. 260 с.

2. Правознавство: навч. посібник. За заг. ред. В.Г. Гончаренка. Київ: Український інформаційно-правовий центр, 2002.

3. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. Київ: Атіка, 2001. С. 47.

4. Конституційне право України. За ред. Ю.М. Тодики, В.С. Журавського. Київ: Ін Юре, 2002.

5. Шемшученко Ю.С. Громадянське суспільство. *Юридична енциклопедія: в 6-ти т.* Редкол. : Ю. С. Шемшученко та ін. Київ: Укр. енцикл., 1998. Т. 1: А-Г. С. 146.

6. Бусол О. Люстрація суддів в Україні: проблеми та підходи. *Конституційний процес в Україні: політико-правові аспекти.* 2014. № 1. С. 8–18.

Шумейко Олександр Михайлович,
викладач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Психологічні аспекти життя людини, що пов'язана із правоохоронною діяльністю та правовою діяльністю в цілому, має свої особливості, характер яких визначається виконанням цілої низки різноманітних прикладних психологічних, правових і соціальних функцій. Саме дана обставина сприяла формуванню юридичної психології та її прикладного, практичного спрямування. В центрі уваги юридичної психології знаходяться психологічні проблеми узгодження людини і права як елементів єдиної системи [3, с. 104], що в кінцевому рахунку дозволяє виокремлювати практичні рекомендації на підвищення ефективності в умовній системі «людина – право».

Суддя і слідчий, прокурор і адвокат, поліцейський і соціальний педагог, що працює в пенітенціарній системі, нотаріус і юрисконсульт, оперуповноважений кримінального розшуку і експерт-криміналіст повинні бути озброєні психологічними знаннями, бути обізнаними із своїми індивідуально-психологічними якостями та характеристиками, що дозволяють правильно

орієнтуватися в юридичній професії, а також складних і невизначених ситуаціях службового та побутового характеру [2, с. 57].

Специфіка наповнення юридичної психології, як наукової дисципліни, дозволяє вважати її теоретичною основою фахової психологічної підготовки майбутніх правоохоронців та юристів. Вона спрямована на оволодіння базовими практичними навичками і сучасними знаннями в галузі юридичної психології для реальної допомоги в побудові майбутньої професійної діяльності. Соціально-психологічні аспекти дисципліни та її роль у становленні особистості правника-професіонала розкриваються при виборі психологічної моделі «професійної» поведінки (когнітивної, гуманістичної, поведінкової, екзистенційної тощо), при засвоєнні ключових понять як соціальної психології в цілому, так і юридичної психології зокрема [4, с. 98]. Все це у комплексі складає базис теоретичної та прикладної підготовки юриста, основу для розуміння соціально-психологічної проблематики юридичної психології в сучасному світі.

Правоохоронна діяльність є різновидом юридичної діяльності. У соціально-психологічному контексті також слід зазначити, що за структурою юридична діяльність поділяється на пізнавальну, конструктивну, комунікативну, організаторську [1, с. 116]. При здійсненні діяльності у сфері правовідносин кожен із зазначених компонентів може виступати як самостійний елемент, у тісному взаємозв'язку з іншими видами або як допоміжний, що забезпечує інші види професійної компетентності правника.

Правоохоронна робота здійснюється в межах правового регулювання. Чинне законодавство регламентує діяльність юриста. В руках правоохоронця зосереджено особливі владні повноваження, право і обов'язок застосовувати владу від імені держави. Юридична діяльність відрізняється надзвичайно високою відповідальністю. З психологічної точки зору складність розв'язання практичних завдань юристом полягає в тому, щоб почуття підвищеної відповідальності не спонукало до надмірної обережності, не обмежувало його мислення, не спонукало до певного дистанціювання від соціального оточення.

Характерна особливість діяльності юриста – наявність у ній оціночних психічних процесів, мета яких полягає у визначенні своєї позиції, свого ставлення до оцінюваної заяви, події, факту.

Частіше оціночний процес з боку юридичного працівника являє собою розгорнуте співставлення фактичних даних з оціночними критеріями – правовими нормами і вимогами. У ряді випадків оціночне судження залежить від безпосередньої емоційної реакції та прогнозованої реакції або очікувань оточуючих. У підсумку оціночних психічних процесів формується рішення про бажаний чи небажаний розвиток подій, про значимість соціально-правової проблеми. Оціночне судження специфічне тим, що воно залежить не лише від об'єктивної ситуації, від об'єктивного стану справ, але і від потреб, інтересів і намірів юриста, від його особистих переваг. Все це регламентується закономірностями та категоріями соціальної психології.

Особливе місце у структурі правоохоронної діяльності займають комунікативні дії. У юриста повинні бути добре розвинуті комунікативні вміння: привертати людей до себе, вміння слухати і формулювати питання, вміння

порівнювати невербальні сигнали з мовою співрозмовника, вміння використовувати у своїй мові психологічний закон краю та ін. Для успішного спілкування з людьми представнику юридичної служби необхідні розвинуті комунікативні якості: чуйність, сприйнятливність, спостережливість, впливовість та ін. [1, с. 76].

Особливість юридичної праці проявляється і в тому, що вона вимагає високих організаторських здібностей, а саме: організація власної роботи протягом різних часових проміжків, організація спільної роботи з іншими посадовими особами, правоохоронними органами, координація спільних зусиль.

Для більшості юридичних професій характерні висока емоційність праці і значні вольові зусилля. Воля проявляється саме в умінні заставити себе зробити те, що диктує почуття обов'язку, подавивши спонукання, які суперечать обов'язку.

Правоохоронець повинен виховувати в собі психологічну стійкість, здатність до самоконтролю. Важливою психологічною особливістю в діяльності є проблема вибору в ситуації підкупу. Вибір здійснюється між бажанням використати владні повноваження на власну користь і професійним обов'язком. У такому виборі велике значення має розвиток моральних і ціннісних орієнтацій юриста.

Слід наголосити, що соціально-психологічною специфікою юридичної діяльності також є її творчий характер. Це зумовлено різноманіттям завдань, що вирішуються, особливостями кожної юридичної справи, а також індивідуально-психологічними рисами тих людей, які залучені до справи, що розглядається. Творчий характер у діяльності юриста проявляється в тому, що, керуючись нормами права, він обирає найбільш прийнятні прийоми і способи дій, методи роботи, які відповідають конкретній ситуації.

1. Александров Д.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін. Юридична психологія: підручник. За заг. ред. Л.І. Казміренко, Є.М. Моїсєєва. Київ: КНТ, 2007. 360 с.

2. Бедь В.В. Юридична психологія: навч. посібник. Вид. 3-тє, стереотип. Львів: Новий Світ - 2000, 2010. 380 с.

3. Бочелюк В.Й. Юридична психологія: навч. посібник. Київ: Центр учбової літ., 2010. 336 с.

4. Гетьман А.П., Данильян О.Г., Дзьобань О.Л. Філософія правового виховання. Київ: Право, 2014. 248 с.